

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Жалніна К.Р.,

здобувач вищої освіти другого рівня ступеня магістр 262

«Правоохоронна діяльність»

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Психологія безпеки праці залежить від здатності людини у безперервному потоці зовнішніх подразників вирізнити небезпеку для організму, ідентифікувати та правильно зреагувати, на чинники, які шкодять здоров'ю. Безпека праці залежить від виробничого середовища, рівня організації праці, від взаємовідносин людини з трудовим колективом, а також особистих якостей виконавця трудового процесу.

Безпека кожної людини визначається здатністю аналізаторів, за допомогою яких, сприймає та реагує на певний вид подразнень. Під аналізаторами розуміють всі органи відчуття, такі як, зоровий, слуховий, руховий, смаковий, нюховий, тактильний, вісцеральний, вестибулярний. Усі аналізатори мають диференціальну чутливість, тобто здатні виявляти відмінності між подразниками за інтенсивністю їхньої дії.

Психологія безпеки – це галузь психологічної науки, яка вивчає психологічні причини нещасних випадків, що виникають в процесі діяльності і розробляє шляхи використання психології для підвищення безпеки.

Психіка людини тісно пов'язана з безпекою її життєдіяльності. Небезпеки, які впливають на людину, не можна розцінювати ані як подію, яка породжена тільки зовнішньою стимулюючою ситуацією, ані як результат рефлекторної реакції організму людини на неї. Вплив цих небезпек обумовлюється психофізіологічними якостями людини.

Встановлено, що у 70 % нещасних випадків, що трапляються на виробництві, винними є самі люди. Звідси постає принципово важливе питання: чому люди, яким від народження притаманний інстинкт самозахисту, самозбереження, так часто стають винуватцями своїх ушкоджень? Якщо людина психічно стійка, то вона без причини ніколи не стане прагнути ушкоджень. Причинами можуть бути внутрішні фактори (індивідуальні психологічні або фізіологічні властивості, порушення емоційного стану, недостатність знань і досвіду) або фактори зовнішнього середовища. Отже, ті чи інші психологічні властивості людини впливають на її дії, вчинки, поведінку в процесі життєдіяльності [1, стр. 3-5].

Найбільш повно сутність психологічної цінності здоров'я сформулювали В.В. Канеп, Г.І. Цареградцев і Б.І. Ольшанський: «Здоров'я – це не тільки одна з необхідних передумов щастя людини, його всебічного, гармонійного розвитку. Воно є дзеркалом соціально-психологічного благополуччя країни, одним із соціальних індикаторів суспільного прогресу, важливим чинником, який впливає на якість та ефективність трудових ресурсів!» Психологічний рівень здоров'я обумовлений психічними особливостями людини, можливостями забезпечити і подолати хворобу, способом життя і розумінням того, що здоров'я – це не тільки стан організму, але і стратегія життя. Суттєво впливають на здоров'я людини її особливі психічні стани, які не є пос-

тійними її якостями, але виникають спонтанно або під впливом зовнішніх факторів (розлад свідомості, зміни настрою, апатія, афектні стани, напруженість тощо).

Психологічний рівень здоров'я обумовлений психічними особливостями людини, можливостями забезпечити і подолати хворобу, способом життя і розумінням того, що здоров'я – це не тільки стан організму, але і стратегія життя. Суттєво впливають на здоров'я людини її особливі психічні стани, які не є постійними її якостями, але виникають спонтанно або під впливом зовнішніх факторів (розлад свідомості, зміни настрою, апатія, афектні стани, напруженість тощо).

За оцінкою фахівців впливає, що залежно від об'єктивних і суб'єктивних обставин близько 60 – 90% випадків побутового і виробничого травматизму відбувається через вину потерпілих. Працівники зобов'язані знати і виконувати інструкції з охорони праці під час роботи, однак в них неможливо передбачити все. Тому важливо виховувати в працівників здатність спостерігати, бути обачливими та обережними.

Причинами травматизму часто є недосконала організація праці та поганий настрій, втома, конфлікти в колективі, а отже, незадовільний психологічний клімат. Істотно впливає на працездатність порушення ритму праці та відпочинку. Тому при визначенні режиму робочого дня змінні графіки необхідно складати так, щоб тривалість міжзмінного відпочинку робітників з урахуванням внутрішніх змінних перерв становила не менше, ніж подвійна тривалість робочого часу попередньої зміни. Встановлену законодавством тривалість робочого часу адміністрація не може збільшити навіть за згоди працівника [2, стр. 37-52].

Психологією безпеки, як одним з напрямків науки, вивчаються чотири основні форми психофізіологічного стану організму людини: психічні процеси; психічні властивості; психічні стани; психічні напруги. Ці психофізіологічні стани людини є основними компонентами психічного існування організму, що спостерігаються як у процесі соціального життя людини, у його взаєминах із зовнішнім середовищем, так і в процесі трудової діяльності. Психічні процеси складають основу психічної діяльності людини. Таким чином, у процесі життєдіяльності в кожній людині формуються властивості особистості, до яких відносяться характер, темперамент, цілеспрямованість.

Психічний процес також розвивається на рівні центральної нервової системи. Він викликає гіперактивність, багатослівність, тремтіння рук, голосу. У цьому випадку працюючі, як правило, роблять значну кількість додаткових дій, рухів, що не виконуються в нормальному виробничому психічному стані. Зовні такий вид психічного процесу людини може проявлятися в мимовільному потиранні рук, плечей, у додатковому, що не вимагається виробничою обстановкою, наведенні порядку на робочому місці. В такому стані працюючі, при спілкуванні з оточуючими людьми, виявляють дратівливість, запальність, не властиву їм різкість, брутальність та уразливість. Тривале перебування людини в особливому психічному стані, особливо в його позамежній формі, приводить до яскраво вираженого стану стомлення. Унаслідок цього особливі психічні стани, що викликаються пограничними формами психічної напруги, можуть бути причиною помилкових дій і неправильного поведіння працюючого в складній виробничій обстановці [3].

Таким чином, організація контролю за психічним станом працюючих необхідна в зв'язку з тим, що під впливом зовнішніх факторів чи у зв'язку з особливим психічним станом можуть сформуватися шкідливі і небезпечні властивості людини, які не є постійною властивістю, характерною для конкретної особистості. При таких станах у людини істотно змінюються працездатність і внутрішня психічна організація.

Отже, ефективність праці людини значною мірою визначається функціональним станом організму. У кожному конкретному випадку він здійснюється з урахуванням оцінки стану тих систем, які найбільш важливі для забезпечення конкретної професійної діяльності. Психологія безпеки праці покликана сприяти відпрацьовуванню безпечних прийомів праці, розкривати причини й шкідливі наслідки неправильного поведіння на робочому місці.

Список використаних джерел:

1. Фізіологічні, психологічні та соціальні особливості життєдіяльності людини. - URL: https://www.lnu.edu.ua/life-safety/wp-content/uploads/2015/10/BZhD_Part_2.pdf. (дата звернення 12.11.2021).

1. Толок А.О., Крюковська О.А., Навчальний посібник Безпека життєдіяльності. - URL: <http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/5/10/2-10-mz33.pdf>. (дата звернення 10.11.2021).

3. Бараненко Б.І. Психологія безпеки професійної діяльності в системі МВС України, навчально-практичний посібник для вищих навчальних закладів. Держ. наук.-дослід. ін-т МВС України. – К.: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. – 199 с.

*Науковий керівник: І.О. Шинкаренко, канд. психол. наук, доцент
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*